การสืบทอดทำนองสวดพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

The Transmission of Phra Malai Chanting in Chaiya District, Surat Thani Province

สุวิมล เวชวิโรจน์ / Suwimon Vetviroj

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี 84000, ประเทศไทย
Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University, Suratthani 84000, Thailand

E-mail: suwimon026@gmail.com

Received: November 28, 2025
Revised: December 19, 2025
Accepted: December 15, 2025

Abstract

This research article has two objectives: (1) to document the melodies used in the chanting of Phra Malai and (2) to analyze the linguistic strategies employed in Phra Malai chants in Chaiya District, Surat Thani Province. The study adopts a qualitative research approach, focusing specifically on the Phra Malai Waree Panya-Aphiwong troupe which is the only remaining traditional Phra Malai chanting group that continues to perform at funeral ceremonies and has expanded its performances into various public and private sectors. Data were collected from video recordings, interviews with language informants involved in the chanting tradition such as the lead chanter and chorus members, together with field observations and a review of academic documents, textbooks, and related research. The findings reveal that the chants are derived from handwritten manuscripts passed down through generations. At present, there are 15 distinct chant melodies. These include two traditional melodies, chan rap and rai, as well as thirteen lam nok melodies. The lam nok melodies fall into two categories: those composed by the troupe itself and those based on classical literature such as Khun Chang Khun Phaen and Chanthakhorop. The transmission of the chanting tradition occurs in three forms: hereditary transmission within families, formal apprenticeship, and informal learning through observation. The linguistic strategies found in the Phra Malai chants can be categorized into four aspects: (1) linguistic techniques in the chant texts, (2) the use of figurative language,

(3) strategies of meaning-making, and (4) the use of rhetorical questions. The linguistic creativity within Phra Malai chanting reflects the distinctive characteristics of its cultural context.

Keyword: Ppassing down, the chant melody, chanting Phra Malai, Suratthani Province

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1. เพื่อรวบรวมทำนองสวดพระมาลัย 2. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในบทสวดพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลการศึกษาเฉพาะคณะพระมาลัยวารี ปัญญาอภิวงศ์พระมาลัยเก่าแก่เพียงคณะเดียว ที่ยังคงรับแสดงตามวาระและโอกาสตามงานพิธีศพ และขยายพื้นที่ในการสวดตามส่วนงานราชการ และเอกชน ทั้งนี้ได้เก็บรวมรวมจากแผ่นบันทึกภาพเคลื่อนไหว การสัมภาษณ์กลุ่มผู้บอกภาษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสวดพระมาลัย ได้แก่ แม่เพลงและลูกคู่พระมาลัย ประกอบกับการสังเกตการณ์ภาคสนาม ร่วมกับการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษา พบว่า การสวดพระมาลัยใช้บทสวดจากลายมือเขียนที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ ปัจจุบันมีทำนองสวดทั้งสิ้น 15 ทำนอง จำแนกเป็น ทำนองเก่า 2 ทำนอง ได้แก่ ทำนองฉันท์ ราบหรือร่าย และทำนองลำนอก 13 ทำนอง ได้แก่ ทำนองลำนอกที่คณะพระมาลัยแต่ง และทำนองลำนอกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวรรณคดี เช่น ขุนช้างขุนแผน จันทโครบ ส่วนการสืบทอดมี 3 รูปแบบ คือ การสืบทอดโดยสายตระกูลจากบิดามารดา การฝากตัวเป็นศิษย์ และครูพักลักจำ ด้านกลวิธีการใช้ภาษาในบทสวดพระมาลัย แบ่งออกเป็น 4 ประการ คือ ประการแรก กลวิธีการใช้ภาษาในบทสวดพระมาลัย ประการที่สอง กลวิธีการใช้โวหารภาพพจน์ ประการที่สาม กลวิธีด้านการสื่อความหมาย และประการที่สี่ กลวิธีด้านการใช้คำถามวาทศิลป์ อันเป็นการสร้างสรรค์การใช้ภาษาตามลักษณะเฉพาะของแต่ละวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การสืบทอดทำนอง, สวดพระมาลัย, จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บทนำ

ในอดีตกาลการสวดถือเป็นวิถีชุมชนที่ช่วยให้ผู้เสพวรรณกรรมสามารถรับรสวรรณกรรมได้มากขึ้น เพราะนอกจากอรรถรสในเนื้อหาของบทสวด ยังได้รับความเพลิดเพลินจากการฟังทำนองสวดที่ผู้สวดขับร้องออกมาด้วย ดังนั้น สิ่งสำคัญในการสวดจึงได้แก่บทสวดและทำนอง (Pramin, 1999, p.1) อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมทางศาสนาในท้องถิ่นที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากคือ “วรรณกรรมพระมาลัย” และยังสามารถนำเรื่องราวในวรรณกรรมมาทำเป็น “ทำนองสวดพระมาลัย” เพื่อให้ได้รับอรรถรสจากเนื้อหาในบทสวด มักใช้ในประเพณีซึ่งเป็นวาระสุดท้ายของชีวิตคือการจัดงานพิธีศพ และในงานพิธีศพจะมีการสวดพระมาลัย เป็นการปลูกฝังความคิดเกี่ยวกับกรรมและวิบากกรรมของชีวิตหลังความตาย ผู้ที่มีชีวิตอยู่สามารถครองตนให้อยู่ในกรรมดีได้อีกด้วย (Winai, 1989, p.65)

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระมาลัย พบว่า จังหวัดทางภาคใต้ในอดีตเมื่อมีงานศพที่ใดมักมีประเพณีของสังคมที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา คือ การสวดมาลัยเป็นการตั้งวงกันขึ้นมาเพื่อสวดด้วยท่วงทำนองการร้องที่มีลักษณะเฉพาะ การสวดนี้ใช้เฉพาะตอนกลางคืนหลังจากเสร็จพิธีสงฆ์แล้ว การสวดมาลัยแต่เดิมมุ่งสั่งสอนให้เห็นหลักธรรมเพื่อให้ตระหนักถึงบาปบุญคุณโทษตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาและคลายความโศกเศร้าในงานศพ ในขณะที่การสวดพระมาลัยในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเฉพาะที่อำเภอไชยา และอำเภอท่าชนะ มีการฟื้นฟูขึ้นมาหลายคณะ (Anan, 2005, p.21) Charoen, , et al. (2007, pp.109-116) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาและพัฒนาศักยภาพศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ : กรณีศึกษาลิเกป่าและสวดมาลัย” พบว่า อำเภอไชยามีคณะพระมาลัยอยู่ 3 คณะ คือ คณะสวดพระมาลัยยางเตี้ย คณะพระมาลัยบ้านสามสัก และคณะพระมาลัยวารี ปัญญาอภิวงศ์ ปัจจุบันจากการสำรวจและเก็บข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัย พบว่า การสืบทอดพระมาลัยในพื้นที่อำเภอไชยายังคงหลงเหลืออยู่เพียงคณะเดียว คือคณะพระมาลัยวารี ปัญญาอภิวงศ์ จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชน ได้ความว่าการสวดพระมาลัยน่าจะมีมาเป็นร้อย ๆ ปีแล้ว ในอดีตชาวบ้านอำเภอไชยาจะมีการสวดพระมาลัยเฉพาะในงานพิธีศพเท่านั้น ปัจจุบันพบว่าได้ขยายพื้นที่การสวดไปตามส่วนงานราชการ และเอกชน

ปัจจุบันการสวดพระมาลัยเสื่อมความนิยมและสูญหายไปจากสังคมไทย เพราะผู้เสพวรรณกรรมนิยมอ่านด้วยตามากกว่าที่จะอ่านด้วยหู ทำนองสวดซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสวดพระมาลัยจึงสูญหายไปเป็นอันดับแรก เพราะการเสพวรรณกรรมโดยการอ่านด้วยตานั้น บทสวดหรือวรรณกรรมลายลักษณ์มีความสำคัญมากกว่าทำนองสวด อีกทั้งเมื่อการเสพวรรณกรรมของคนไทยเปลี่ยนไป ผู้ที่จะสืบทอดทำนองสวดไว้ก็เริ่มน้อยลง ทำให้คนไทยปัจจุบันได้รับการถ่ายทอดการอ่านมาแต่เฉพาะตัวบทวรรณกรรมลายลักษณ์ที่ใช้เป็นบทสวด ส่วนท่วงทำนองสวดแบบมุขปาฐะก็สูญหายไปตามกาลเวลาจนไม่ทราบว่าแต่ละทำนองนั้นสวดอย่างไร คงทราบแต่เพียงทำนองสวดที่ปรากฏอยู่ในบทสวดเท่านั้น ดังที่ ตรีศิลป์ บุญขจร ศึกษาวรรณกรรมประเภทกลอนสวดของภาคกลางที่เป็นเอกสารตัวเขียนในแผนกเอกสารโบราณ หอสมุดแห่งชาติ พบว่า มีการเรียกชื่อกาพย์ชนิดเดียวกันต่าง ๆ กันไป เช่น กาพย์ 28 เรียกว่า กาพย์สุรางคนางค์ พิราป หรือราบ ส่วนกาพย์ยานีเรียกว่ายานี 11 (Charoen, et al., 2007, p.72) ทั้งนี้ก็เพราะการเรียกชื่อกาพย์นี้เป็นร่องรอยของท่วงทำนองสวดแต่ละทำนองที่สูญหายไปจากสังคมไทย

ผู้วิจัยพบว่า การสวดพระมาลัยยังคงหลงเหลืออยู่เพียงคณะเดียวที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเห็นว่าหากยังไม่มีการรวบรวมบทสวดและทำนองสวดพระมาลัยอย่างจริงจังในรูปโน้ตสากลอาจสูญหายไปในอนาคต ซึ่งการบันทึกข้อมูลดังกล่าวจะทำให้ทราบว่าบทสวดแต่ละชนิดมีทำนองสวดอย่างไร และวิเคราะห์การสร้างสรรค์การใช้ภาษาอันเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละวัฒนธรรมอีกด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมบทสวดและทำนองสวดพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในบทสวดพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัยที่ผู้วิจัยเลือกนำมาศึกษาครั้งนี้คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธี ได้แก่

2.1 การรวบรวมข้อมูลในระดับปฐมภูมิ (Primary Data) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับปฐมภูมิอาศัยการเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์กลุ่มตัวอย่างคนสวดพระมาลัย ดังนี้

2.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล (Individual Interview) โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนสวดพระมาลัย ในฐานะผู้ส่งสารหรือคนสวดพระมาลัยของคณะวารี ปัญญาอภิวงศ์ จำนวน 5 คนในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยต้องสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลไปพร้อมกับการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้าง (open interview) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) เป็นคำถามทั่วไปเพื่อทำความรู้จักในเบื้องต้นก่อน จากนั้นผู้วิจัยเพียงแต่ถามนำเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นภาพในสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา และปล่อยให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตอบและเล่าเรื่อง เพื่อให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับการรวบรวมตัวบทและทำนองสวดพระมาลัย และนำมาใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษาในตัวบทพระมาลัย ทั้งนี้มีการใช้เครื่องมือบันทึกเสียงการสัมภาษณ์และมีการแจ้งก่อนการบันทึกเสียง

2.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตการณ์ (Field Observation) ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการสังเกตการณ์การสวดพระมาลัยในงานพิธีศพ การสวดพระมาลัยตามส่วนราชการ และเอกชน เช่น วัด สถานศึกษา ร้านอาหาร ฯ ประกอบกับผู้วิจัยศึกษาจากแผ่นบันทึกภาพเคลื่อนไหวหรือวิดีโอการสวดพระมาลัยที่ทางคณะพระมาลัยวารี ปัญญาอภิวงศ์ เคยบันทึกการสวดพระมาลัยไว้ และวีดิทัศน์การสวดพระมาลัยจากทางสำนักวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานีร่วมกับการศึกษาเอกสารเป็นลายมือเขียนของนายวารี ปัญญาอภิวงศ์ เพื่อวิเคราะห์บทร้องพระมาลัยเป็นข้อมูลหลัก

2.2 การรวบรวมข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลเอกสาร หนังสือ บทความ วิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทเทปบันทึก และภาพเคลื่อนไหวหรือวิดีโอการสวดพระมาลัย เพื่อตอบคำถามวิจัยในประเด็นรวบรวมบทสวดและทำนองสวดพระมาลัย จะใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์มีกำหนดเวลานัดหมายเพื่อการตรวจสอบข้อตกลงที่จะทำร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์แล้วกลับไปสนทนากับคนสวดพระมาลัย (Cross-Check) อีกครั้งเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนและตรวจทานความถูกต้องของข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ การสืบทอดทำนองและการใช้ภาษาในบทสวดพระมาลัย แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการรวบรวมบทสวดพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้แบ่งงานการศึกษาออกเป็น 2 ประเภท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การรวบรวมบทสวดและทำนองสวดพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การสวดพระมาลัยจัดเป็นส่วนหนึ่งในงานประเภทวรรณกรรมลายลักษณ์ในรูปแบบสมุดลายมือเขียนของอดีตหัวหน้าคณะพระมาลัยวารี ปัญญาอภิวงศ์ ในลักษณะฉันท์ที่แต่งเพื่อเป็นลำนำอ่านและสวดร้อง บางครั้งรูปแบบคำประพันธ์อาจจะพอดีหรือเกินกว่าฉันทลักษณ์ที่กำหนดก็เพื่อให้การสวดได้คล่อง และฟังง่ายขึ้น จำแนกได้ดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงรูปแบบคำประพันธ์ในบทสวดพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำประพันธ์	ชื่อบทสวด	จำนวนเพลง
กาพย์ยานี 11	บทในกาล บทเบิกโรง	2
กาพย์ฉบัง 16	สกุณี ประชุมเพลง หน้าแม่นาน้าแม่นาเอ็นดู นางมอญ แขกมอญ จันทร์แรม แข่งเรือ ท้าวโกษรี พรหมณ์มณี	9
กาพย์สุรางคนางค์ 28	ขุนแผน บทลากล้วยตานี พราหมณ์มณี	3
กาพย์สุรางคนางค์ 32	บทไหว้คุณ	1

1.1 รูปแบบคำประพันธ์คล้ายกาพย์ยานี 11

บทสวดที่มีรูปแบบคำประพันธ์คล้ายกาพย์ยานี 11 คือ บทสวดที่ใช้สวดทำนองฉันท์ในบทสวดพระมาลัยที่ใช้ทำนองฉันท์จะแบ่งเป็นวรรคหน้า 5 คำ และวรรคหลัง 6 คำ รวมทั้งสิ้น 11 คำใน 1 บาท ดังตัวอย่างบางตอนจากบทในกาลที่ว่า “ในกาลอันลับล้น พ้นไปแล้วแต่ครั้งก่อน”

1.2 รูปแบบคำประพันธ์คล้ายกาพย์ฉบัง 16

บทสวดที่มีรูปแบบคำประพันธ์คล้ายกาพย์ฉบัง 16 หรือ บทสวดที่ใช้สวดทำนองเชิด บทสวดพระมาลัยที่ใช้สวดทำนองเชิดประกอบด้วย 1 บท มี 3 วรรค และรวมทั้งหมด 16 คำ โดยบังคับคำในแต่ละวรรค คือวรรคแรก 6 คำ วรรคกลาง 4 คำ และวรรคท้าย 6 คำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทลำนอกเรื่องสกุณี

จะกล่าวถึงสักนี อันนีสัก
อยู่ตำหนักการะเวก

1.3 รูปแบบคำประพันธ์คล้ายกาพย์สุรางคนางค์ 28

บทสวดที่มีรูปแบบคำประพันธ์คล้ายกาพย์สุรางคนางค์ 28 คือ บทสวดบทหนึ่งมี 28 คำ แบ่งเป็น 7 วรรค วรรคละ 4 คำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทลำบอกเรื่องขุนแผน

กล่าวถึงขุนแผน
แสนสะท่าน เป็นทหารท่านเท้า
ท่าวพรรณษา ทหารเอกกรุงศรีอยุธยา
เที่ยวตามหาจอมขวัญแม่วันทอง มากระทั่งยังสถาน

1.4 รูปแบบคำประพันธ์คล้ายกาพย์สุรางคนางค์ 32

บทสวดที่มีรูปแบบคำประพันธ์คล้ายกาพย์สุรางคนางค์ 32 คือ บทสวดที่ใช้ทำนองราบ และบทสวดที่ใช้ทำนองร่าย หนึ่งบทจะมี 8 วรรค จำนวนคำในแต่ละวรรคมี 4-5 คำอาจไม่เสมอกันทุกวรรค ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทไหว้ครู

ผมจะไหว้คุณบิดร ผมจะไหว้คุณมารดา
ท่านได้เลี้ยงรักษา จนเติบใหญ่
ผมจะไหว้คุณครูอาจารย์ ท่านได้สอนตัวของฉัน
ให้ขีดสอนให้เขียน สอนให้เล่าสอนให้เรียน

2. ทำนองสวดพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทำนองสวดพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท มีทั้งสิ้น 15 ทำนอง คือ

2.1 ทำนองเก่า หมายถึง เนื้อหาในบทสวดพระมาลัยที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ มี 2 ทำนอง คือ ทำนองฉันท์ ทำนองราบหรือร่าย

2.1.1 ทำนองฉันท์ ถือเป็นทำนองเก่าที่เป็นบทไหว้ครูเป็นบทแรก กล่าวคือ เมื่อคณะพระมาลัยสวดบทตั้งนโมจบจะเริ่มสวดบทไหว้ครูเป็นทำนองฉันท์เป็นบทแรก การสวดด้วยทำนองฉันท์จะสวดโดยเอื้อนด้วยในตอนท้ายคำของประโยค ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนทำนองฉันท์ 14 จากบทไหว้คุณ

อีกตัวอย่างเป็นทำนองเก่าที่เป็นบทเบิกโรงเป็นทำนองฉันท์ การสวดด้วยทำนองฉันท์จะสวดโดยเอื้อนใช้คำซ้ำของประโยค คำว่า “ดวงพวงพุ่มประทุมทิพย์” ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างทำนองฉันท์ 8 บางตอนจากบทเบิกโรง

2.2 ทำนองราบหรือร่าย ใช้กับสวดที่ 1 วรรคมี 4-5 คำ เนื่องจากบทสวดที่ใช้ทำนองราบและทำนองร่าย มีจำนวนคำ 4-6 คำ เหมือนกัน จึงถือว่าทั้งสองทำนองเป็นทำนองเดียวกัน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 ทำนองราบหรือร่าย บางตอนจากบทในกาล

บทในกาลเป็นการสวดด้วยทำนองราบหรือร่าย จะสวดโดยแทรกเสียงที่เปล่งมาจากลำคอคำว่า “อีม” ในลักษณะเอื้อน

ตัวอย่างที่ 2 ทำนองราบหรือร่ายบางตอนจากเรื่องบทลากล้วยตานี

บทลากล้วยตานีเป็นบทเลิกสวดหรือบทลาโรง เพื่อเป็นการอำนวยพรให้ผู้สวดและผู้ฟัง มักจะสวดด้วยทำนองราบหรือร่าย จะสวดโดยการลากเสียงคำ หรือแยกคำในการสวดเพื่อเป็นการขยี้คำหรือเน้นคำสำคัญให้กับผู้ฟัง

2.2 ทำนองลำนอก หมายถึง เนื้อหาในบทสวดเกิดจากการแต่งคำร้องขึ้นมาเอง และตัดตอนมาจากวรรณคดี เป็นบทร้องที่ไม่เกี่ยวกับเรื่องพระมาลัย ดังนี้

2.2.1 ทำนองลำนอกที่คณะพระมาลัยแต่งขึ้นเอง เป็นบทร้องที่คณะพระมาลัยแต่งขึ้นเอง มีเนื้อร้องที่สนุกสาน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 บางตอนจากบทลำนอกเรื่องนางมอญ

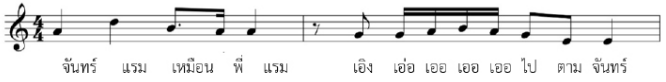
บทนางมอญวรรคแรกแม่เพลงจะขึ้นต้น และลูกคู่จะเอือนทำนองร้องรับในวรรคถัดไปจะสวดโดยแทรกคำว่า “ย่อ เล”

ตัวอย่างที่ 2 บางตอนจากบทลำนอกเรื่องแขกมอญ

บทแขกมอญวรรคแรกแม่เพลงจะขึ้นต้น และลูกคู่จะเอื้อนทำนองร้องรับในวรรคถัดไปจะสวดโดยแทรกคำว่า “เออ เอย” ในวรรคแรก และลงท้ายด้วยคำว่า “เอิง เออ เอิง เออ”

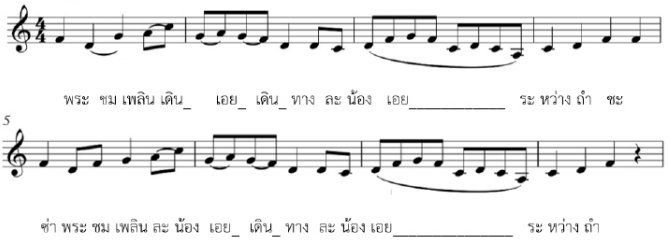
ตัวอย่างที่ 3 บางตอนจากบทลำนอกเรื่องจันทร์แรม

บทจันทร์แรมวรรคแรกแม่เพลงจะขึ้นต้น และลูกคู่จะเอื้อนทำนองร้องรับในวรรคถัดไปจะสวดโดยแทรกคำว่า “เอิง เอ่อ เออ เออ เออ”

ตัวอย่างที่ 4 บางตอนจากทำนองบทลำนอกเรื่องพระชุมเพลิง

ทำนองฉันท์

บทประชุมเพลิงลูกคู่จะร้องทำนองสวดโดยเอื้อนเสียงในตอนท้ายว่า “เอย”

ตัวอย่างที่ 5 บางตอนจากทำนองบทลำนอกเรื่องหน้าแม่นาน้าแม่นาอินดู

ทำนองร่าย (ราบ)

บทหน้าแม่นาน้าแม่นาอินดูวรรคแรกแม่เพลงจะขึ้นต้น และลูกคู่จะเอือนทำนองจะสวดโดยแทรกคำว่า “เฮ” ในบทแรก และลงท้ายด้วยคำว่า “ไอ เยอ เออ”

ตัวอย่างที่ 6 บางตอนจากทำนองบทลำนอกเรื่องแข่งเรือ

ทำนองร่าย (ราบ)

บทแข่งเรือแม่เพลงจะขึ้นต้น และลูกคู่จะเอื้อนทำนองการสวดด้วยทำนองราบหรือร่ายจะสวดโดยแทรกคำว่า “ฮา เฮ ฮ่า ไห่” เฉพาะวรรคแรกเท่านั้น และลงท้ายด้วยคำว่า “เออ” ของทุกวรรค

2.3 ทำนองลำนอกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวรรณคดี

ทำนองที่คนสวดพระมาลัยแทรกเข้ามาเป็นลูกเล่น ทำนองมักไม่เป็นไม่ตามขนบของเนื้อร้อง เนื้อร้องมักตัดตอนมาจากวรรณคดี เช่น ขุนช้างขุนแผน จันทโครพ ดังตัวอย่างบางส่วนของทำนองลำนอก มี 3 บท ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 ทำนองบทลำนอกเรื่องท้าวโกษรี

บทลำนอกเรื่องท้าวโกษรีเป็นตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ฉบับการ์ตูนเรื่องจันทโครพ ที่เขียนโดย ชลลดา ชะบางบอน และไม่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องจันทโครพฉบับดั้งเดิม บทสวดที่ใช้สวดด้วยทำนองราบหรือร่าย จะสวดโดยแทรกคำว่า “เอย เออ”

ตัวอย่างที่ 2 ทำนองบทลำนอกเรื่องพราหมณ์มณี

จากตัวอย่างทำนองบทลำนอกเรื่องพราหมณ์มณี เป็นบทเกี้ยวพาราสีหญิงงามชื่อพราหมณ์มณี จากการสอบถามคนสวดพระมาลัยได้เค้าเรื่องมาจากวรรณกรรมเรื่องจันทโครพ การสวดด้วยทำนองราบหรือร่าย จะสวดโดยแทรกคำว่า “ฮัน ละ วา” ในวรรคแรก และลงท้ายด้วยคำว่า “ชะ เออ เอิง เอย”

ตัวอย่างที่ 3 บางตอนจากบทลำนอกเรื่องขุนแผน

บทขุนแผนมาจาวรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผน แม่เพลงจะขึ้นต้นและลูกคู่จะสวดลากเสียงเอื้อนทำนองการสวดของคำที่ต้องการเน้น โดยการแยกคำ

3. การสืบทอดวิธีสวดและทำนองพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การสวดพระมาลัยของคณะวารี ปัญญาอภิวงศ์ ปัจจุบันยังคงรับแสดงในงานพิธีศพ งานตามส่วนงานราชการ และเอกชนในลักษณะของการว่าจ้าง ทั้งนี้ในส่วนของการสืบทอดการสวดพระมาลัยยังคงสืบทอดตามวิธีการอย่างโบราณ ดังรายละเอียด

3.1 การสืบทอดโดยสายตระกูล

เมื่อพิจารณาจากประวัติคณะพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า คณะพระมาลัยรุ่นอาวุโสและสวดพระมาลัยมาเป็นเวลานานมักจะสืบทอดการสวดพระมาลัยทางสายตระกูล คือ จากบิดามารดา ได้แก่ นางบุปผา ปัญญาอภิวงศ์ เรียนสวดพระมาลัยจากพ่อวารี ปัญญาอภิวงศ์ ในฐานะบิดาและหัวหน้าคณะพระมาลัย ปัจจุบันถึงแก่กรรม ทำให้นางบุปผารับหน้าที่หัวหน้าคณะพระมาลัยแทนจนถึงปัจจุบัน

3.2 การสืบทอดจากครูด้วยการฝากตัวเป็นศิษย์

คณะพระมาลัยที่ฝากตนเป็นศิษย์ คือ นายอิทธิพล กุลพงษ์ หลานของลูกคู่ในคณะพระมาลัย สืบทอดพระมาลัยด้วยการฝากตัวเป็นศิษย์ของพ่อวารี ปัญญาอภิวงศ์ อดีตหัวหน้าคณะพระมาลัย ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์นายอิทธิพล กุลพงษ์ กล่าวถึงการถ่ายทอดความรู้เรื่องการสวดพระมาลัย เริ่มจากความสนใจส่วนตัวและมีความตั้งใจจริงที่จะเรียนรู้เสียก่อน จนเป็นเหตุให้เริ่มเฝ้าติดตามคนในคณะพระมาลัยไปทุกที่ที่ทำการแสดง ทำให้ได้ฟังการสวดพระมาลัยและร่วมสวดกับคณะพระมาลัยรุ่นอาวุโสด้วย คณะพระมาลัยก็จะคอยสังเกตการร้องว่าตอนใดหรือทำนองใดที่ยังสวดไม่ได้ หรือยังไม่เพราะ ก็จะคอยเตือนและช่วยแก้ไขให้ในภายหลัง นอกจากนี้ ในฐานะผู้หัดสวดพระมาลัยยังต้องใช้วิธีครูพักลักจำอีกด้วย คือต้องสังเกตตั้งแต่เนื้อร้อง ทำนอง และวิธีการทำท่าทางประกอบในแต่ละเพลง ปัจจุบันนายอิทธิพล กุลพงษ์ เป็นคนสวดที่เป็นตัวหลักคนหนึ่งในการสวดพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3.3 สืบทอดโดยใช้วิธีครูพักลักจำ

คนสวดพระมาลัยรุ่นใหม่ที่เริ่มสวดได้ไม่นานนัก ส่วนใหญ่จะเรียนโดยใช้วิธีครูพักลักจำ เนื่องจากปัจจุบันคนรุ่นใหม่ที่เป็นลูกหลานของคณะพระมาลัย ยังไม่มีใครสนใจที่จะสืบทอดอย่างจริงจัง จึงไม่มีการถ่ายทอดโดยสายตระกูล และคนสวดพระมาลัยรุ่นอาวุโสก็ไม่มีลูกศิษย์มาฝากตัวขอเรียน จึงต้องใช้วิธีการมาฟังสวดพระมาลัยบ่อย ๆ และจดจำทำนองต่าง ๆ ด้วยตนเอง หากเกิดข้อสงสัยก็สอบถามจากคณะพระมาลัยให้ช่วยแนะนำ ดังที่นายอิทธิพล กุลพงษ์ ที่สืบทอดโดยใช้วิธีการฝากตัวเป็นศิษย์ควบคู่ไปกับครูพักลักจำ

4. วิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในบทสวดพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่

4.1 กลวิธีการใช้ภาษาในบทสวดพระมาลัย

การถ่ายทอดภาษาจำเป็นต้องอาศัยหน่วยคำ เพื่อใช้เป็นกลวิธีทางภาษาให้เข้าถึงคำร้องหรือลายลักษณ์อักษรที่แต่งขึ้นจากมุมมองของผู้แต่งที่ต้องการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกให้เข้าถึงกลุ่มผู้ฟังดังรายละเอียด

4.1.1 การใช้คำซ้ำและประโยคความซ้ำ เป็นการนำคำที่มีความหมายหรือตัวสะกดเหมือนกันมาเรียงชิดกัน หรือมีการซ้ำคำในลักษณะอยู่ในวรรคเดียวหรือต่างวรรคกัน เป็นวิธีย้ำความเพื่อให้บทสวดมีคำหนักแน่นมากขึ้น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทลำนอกเรื่องนางมอญ

มอญขาเฉ เซซังนั่งยอง **ซาบซาบมองมอง** ร้องมีแต่น้ำตา นางมอญลูกอ่อน วอนพ่อมอญใหม่เจ้านอนเสียร่า แม่จะให้กินนม **พี่เยอะสไบลืมห่ม** ลงลงตกบันใด พี่เยอะสไบลืมห่ม แขกเต้ามาชม

จับข้อมือได้ น้องไว้ให้**นิ่งนิ่ง** อย่าหยุดเลยชาย น้องอาย**จริงจริง** มัดผลุดหลุดวิ่ง ชิงได้ผ้าสะใบยังแต่ตัวโล่ง โครงเข้ากอไผ่ ยังแต่ตัวโล่ง ไล่ครุบเหมือนไก่ ไปไหนไม่สาชาย **หลักหลัก**จนตรอก

เรารักกันพรือ พุทโธ บุญลือ เสียชื่อกันกับชาย **ขายหน้าพวกพ้อง** พี่น้องทั้งหลาย **ขายหน้าพวกพ้อง** เสียงสับแห่งหาย รอไว้แต่เพียงนี้

จากบทสวดพระมาลัยพบว่ามีการใช้กลวิธีการใช้ประโยคความซ้ำ อยู่ 2 ครั้ง คือคำว่า “พี่เยอะสไบลืมห่ม” และคำว่า “ขายหน้าพวกพ้อง” เป็นการตอกย้ำความหมายที่เป็นสัญญาณบ่งบอกว่าตกลงคบหาเป็นแฟนกัน และให้เกียรติซึ่งกันและกัน ในลักษณะเย้าหยอกหรือล้อเล่น และอีกวิธีในบทสวดพระมาลัยใช้คือการเลือกใช้คำซ้ำเดียวกันอาจอยู่ในตำแหน่งเดียวกันหรือตำแหน่งอื่น ๆ เช่น คำว่า “ซาบซาบมองมอง” “นิ่งนิ่ง” “น้องอายจริงจริง” และ “หลักหลักจนตรอก” ทั้งนี้ก็เพื่อเน้นย้ำคำให้เห็นความรู้สึก ความสำคัญของผู้แต่งหรือผู้สวดที่ต้องการถ่ายทอดให้ผู้รับสารหรือผู้ฟังรับรู้และเข้าใจบทสวดพระมาลัยยิ่งขึ้น

4.1.2 การใช้คำภาษาถิ่น เป็นการใช้คำภาษาท้องถิ่นใต้มาปะปนในบทสวดพระมาลัยอยู่หลายบท ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทลำนอกเรื่องนางมอญ

แหวนตั้ง**หนวยใหญ่** เป็นของ**แต่ไร** ใส่ไว้ในกระเป๋าสีแดงแสงสุข มุกสีพราวพราว

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่ามีการใช้คำว่า “หนวยใหญ่” ซึ่งเป็นลักษณะนามของแหวนว่า “วง” (Southern Thai Dialect Dictionary (A.D. 2007), 2007, p.413) และคำว่า “แต่ไร” ในที่นี้หมายถึงในอดีต (Southern Thai Dialect Dictionary (A.D. 2007), 2007, p.315)

4.1.3 การเล่นเสียงของคำ เป็นการใช้คำที่มีเสียงเดียวกัน แต่ให้ความหมายต่างกัน เพื่อช่วยให้คำมีความไพเราะมากขึ้น คือ การเล่นเสียงสัมผัสอักษร หมายถึง การใช้พยัญชนะเดียวกันมาเรียงชิดกัน หรือมีคำอื่นมาคั่น ตั้งแต่สองคำขึ้นไป เพื่อให้เนื้อหาในบทสวดมีความหมายที่หนักแน่นและเพิ่มความไพเราะทางเสียง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทลำนอกเรื่องจันทร์แรม

ดวงต้องเลย**ล่วงลับ**ไปเออเสียไกล ตาโธ่จันทร์เอ๋ย

จากตัวอย่างบทสวดพระมาลัยข้างต้นมีการเล่นเสียงของคำคือคำว่า “ล่วงลับ” ซึ่งในบทสวดกล่าวถึงผู้ชายที่กำลังจะลาจาก จากที่เคยดูแล ใกล้ชิดก็กำลังจะลาจากเหมือนพระจันทร์ข้างแรมที่ตำแหน่งของดวงจันทร์อยู่ใกล้ดวงอาทิตย์ทำให้ไม่สามารถมองเห็นดวงจันทร์ได้อย่างเด่นชัด

ตัวอย่างบางตอนจากบทลำนอกเรื่องอนิจจาฟ้ามัว

อนิจจาฟ้ามัวเมฆขยาย พระสุรีย์สายฟ้าคะนองก้องกลางหน ดั่งสะเทือน**เลื่อนลั่น** พโยมบน พระสุริยนเย็นระยับ ลับเมฆมัววายุพัดฟ้าพิรุณ

ตัวอย่างอีกบทที่มีการเล่นเสียงคือคำว่า “เลื่อนลั่น” ในที่นี้หมายถึง ดังสั่น ขึ้นอย่างแรง ซึ่งในบทสวดพระมาลัยกล่าวถึงเรื่องฝนฟ้าคะนองส่งเสียงร้องก้องทั่วท้องฟ้าดังลั่นขึ้นอย่างแรง

ตัวอย่างบางตอนจากบทลำนอกเรื่องขึ้นต้นงิ้ว

จะไปกลัวอะไรสิวะกับหนามงิ้ว ขี้ริ้วนั้นเอาพระขรรค์**ฟันฟาด**ให้มันขาดเด็ด

จากข้อความข้างต้นพบว่ามีการเล่นเสียงของคำคือคำว่า “ฟันฟาด” เป็นการเล่นเสียงของคำด้วยตัวอักษรคือตัว “ฟ” ความหมายในที่นี้คือ ต่อสู้หรือแข่งขันกันเพื่อให้รู้แพ้รู้ชนะ

ตัวอย่างบางตอนจากบทลำนอกเรื่องหอมตังหยุง

พิรุณ**โปรยปราย**ลง**พรายพร่ำ** ในทรวงช้ำพี่หนาวหนัก

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่ามีการเล่นเสียงของคำคือคำว่า “โปรยปราย” ซึ่งในบทสวดกล่าวถึง ผู้ชายที่คิดถึงหญิงอันเป็นที่รัก และสภาพอากาศมีฝนตกกระจายไปทั่ว ทำให้หวนคิดถึงคนรัก และในบทสวดเดียวกันนี้ก็มีการใช้คำว่า “พรายพร่ำ” ในที่นี้หมายถึง บ่อย ๆ เป็นลักษณะของฝนตกกระจายไปทั่วลงมาบ่อย ๆ ทำให้ไม่อาจหยุดคิดถึงหญิงคนรักได้เลย

4.1.4 ภาษาบาลี บทสวดพระมาลัยผูกโยงเข้ากับศาสนาพุทธ ดังนั้นจึงมีรูปแบบของคำยืมภาษาบาลีมาใช้ในบทสวด ดังตัวอย่างบทในกาลที่ขึ้นต้นด้วยบทนมัสการพระคุณเจ้า ดังบทสวดพระมาลัยที่ว่า “นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุท ธัสสะ” หมายถึง ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าซึ่งเป็นผู้ไกลจากกิเลส เป็นผู้ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง เป็นบทนมัสการพระพุทธเจ้าเพื่อแสดงความเคารพก่อนที่จะเริ่มสวดบทอื่น

4.2 กลวิธีการใช้โวหารภาพพจน์ เป็นคำหรือสำนวนที่ผู้แต่งใช้เพื่อสร้างมโนภาพให้ผู้ฟังเห็นภาพและเข้าถึงความคิด อารมณ์จินตนาการของคนสวดพระมาลัย ดังรายละเอียด

4.2.1 อุปมา เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งที่มีสภาพที่แตกต่างกัน มักใช้คำว่า “เหมือน” มาใช้ในการเปรียบเทียบ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทในกาล

ท่านได้สอนให้ผมเขียน สอนให้เล่า สอนให้เรียน สอนให้เขียน เปรียบ**<u>เหมือน</u>**หลักปักในเลน ยังคลอนแคลน มุดโตยังไม่ถนัด มันยังขัดยังข้อง

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการใช้คำว่า “เหมือน” ในที่นี้หมายถึง เป็นความเปรียบหมายถึงความรู้ที่ได้เรียนมายังไม่สามารถพึ่งได้ หรือไม่แน่นอนเปรียบได้กับหลักปักในเลนที่แสดงให้เห็นความไม่แน่นอน ความไม่มั่นคง

ตัวอย่างบางตอนจากบทลำนอกเรื่องนางมอญ

โครงเข้ากอไผ่ ยังแต่ตัวโล่ง ไล่ครุบ**<u>เหมือน</u>**ไก่ ไปไหนไม่สาชาย

จากตัวอย่างข้างต้น มีการใช้คำว่า “เหมือน” มาใช้เปรียบผู้ชายเหมือนไก่ตัวผู้คอยไล่ตะครุบไก่ตัวเมีย ตัวเมียจะดิ้นเมื่อตัวผู้ไล่ตาม มักเป็นอาการของผู้ชายคลั่งรัก เกินการควบคุมตัวเองจนอาจเลยเถิดไปถึงความรู้สึกที่อยากครอบครองหญิงอันเป็นที่รัก

4.2.2 อุปลักษณ์ เป็นการนำเอาลักษณะสำคัญของสิ่งที่ต้องการเปรียบมาใช้โดยไม่ต้องมีคำเชื่อมโยง หรืออาจมีก็มักจะพบคำว่า “เป็น” และ “คือ” ในประโยค ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทในกาล

แม้น**<u>เป็นดอกไม้ในมนุษย์</u>** ถึงสูงสุด เอาก็ไม่ได้ เอาไม้สอย เฝ้าแต่คอย ชะแง้แล ชะแง้คอย เมื่อไหร่จะลอย ล่องฟ้า ลงมาชม

จากบทสวดพระมาลัยข้างต้นพบว่าผู้แต่งได้เปรียบเทียบผู้หญิงเป็นดอกไม้ บทสวดพระมาลัยนี้ถือว่าเป็นการเปรียบเทียบผู้หญิงสูงศักดิ์ กับ“ดอกไม้ในมนุษย์” โดยใช้คำเชื่อม คำว่า “เป็น” มาแสดงความเปรียบ เป็นการใช้คำที่บ่งบอกถึงการรอคอยอย่างมีความหวังว่าสักวันหนึ่งผู้หญิงที่สูงส่งจะโน้มตัวลงมามองบ้าง

4.2.3 อติพจน์ เป็นการกล่าวเกินจริง ซึ่งเป็นความรู้สึกหรือความคิดของผู้แต่งที่ต้องการตอกย้ำความรู้สึกให้เห็นภาพในจิตใจให้ผู้ฟังรับรู้ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทลำนอกเรื่องเจ้าพราหมณ์

น่าน้อยจิตคิดไป**ใจจะขาด** โอ้อนาถเจ้าพระคุณพ่อทูนหัว

จากตัวอย่างบทสวดพระมาลัยพบมีคำกล่าวเกินจริงคำว่า “ใจจะขาด” หมายถึง ความรู้สึกทางใจเหมือนจะขาดใจ โดยใช้คำเพื่อให้เห็นสภาพความคับข้องใจเป็นการแสดงความรู้สึกน้อยใจอยู่ภายในใจ ซึ่งในความเป็นจริงหัวใจไม่สามารถฉีกขาดแยกออกจากกันได้

ตัวอย่างบางตอนจากบทลำนอกเรื่องเจ้าสมิงพระราม

ขึ้นบนเตียงเคียงข้างเห็นนางหลับ **ใจจะปลิว**หวิววับเสียให้ตาย

จากตัวอย่างมีการใช้คำที่กล่าวเกินจริงอยู่คือ “ใจจะปลิว” หมายถึง อาการตกใจเสียววาบขึ้นมาทันที เป็นการตอกย้ำความรู้สึกใจหายเมื่อจะต้องจากหญิงอันเป็นที่รัก จึงใช้คำกล่าวเกินจริงในลักษณะใจจะปลิวหายไปในอากาศซึ่งไม่มีทางที่ใจจะปลิวหายไปได้

4.2.4 บุคลาธิษฐาน เป็นการสมมุติให้สิ่งที่ไม่มีชีวิตให้สามารถแสดงอารมณ์หรือกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทลำนอกเรื่องขึ้นต้นจิ้ว

ยมบาลท่านมาเป็นเกลอเสนอรัก ให้นึกรักเมียเขาพอเบาใจ

จากตัวอย่างข้างต้นพบมีการใช้คำว่า “ยมบาลท่านมาเป็นเกลอเสนอรัก” แทนสิ่งสมมุติด้วยยมบาลมีหน้าที่ลงโทษคนที่ตกนรกตามคำตัดสินของพญายม เป็นการใช้คำที่บ่งบอกถึงการเป็นเพื่อนสนิทให้สามารถลดโทษทันได้หากกระทำผิดลูกเมียผู้อื่น

4.3 กลวิธีการทางภาษาด้านการสื่อความหมาย เป็นการถ่ายทอดมุมมอง ความคิด หรือความรู้สึกผ่านภาษามาใช้ในการสื่อความหมาย ดังตัวอย่าง

4.3.1 การสื่อความหมายโดยตรง เป็นการสื่อความหมายตามความเข้าใจของคนทั่วไป ทั้งนี้ ผู้แต่งเลือกหยิบยกวรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผนมาชี้ให้เห็นการพูดบอกปัดหรือป้องกันตัวเองเมื่อกำลังจะถูกคุกคามทางเพศ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทลำนอกเรื่องลูกจันทน์ขวัญใจ

วันทองทรามเชย ไม่พาที โกรธเนื้อเคืองใจอย่างไรพี่ ไม่พอที่แล้วอย่าทำให้รำคาญ ที่พลัดพรากจากมาป่าดงดาน แกล้งทำประจานให้ได้อาย ได้กับขุนช้างนอนร้างที่นอน ห่วงไว้ก่อนจนท้องโต **วันทองงอนว่าอย่าเอาเลยหญิงเคยชายสองคนเขาจะหัว**

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่าผู้แต่งได้เลือกใช้คำว่า “อย่าเอาเลย หญิงเคยชายสอง คนเขาจะหัว” ตามบริบทของสังคมแล้วเป็นการกล่าวอ้างว่าหากเป็นมนุษย์ที่รู้สึกผิดชอบชั่วดีและมีศีลธรรมไม่ควรคบกับหญิงที่มีสามีแล้ว เพราะหากสังคมรับรู้ก็จะกลายเป็นเรื่องที่สามารถนำมาติฉินนินทา ทั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นค่านิยมในการมองผู้หญิงมากรักว่าเป็นหญิงสองใจ

4.3.2 การสื่อความหมายโดยนัย เป็นการสื่อความหมายที่แฝงอยู่เบื้องหลังคำพูด ซึ่งมีความหมายมากกว่าความหมายตามตัวอักษร ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทลำนอกเรื่องแข่งเรือ

ดอกขาวละเจ้าเออ**ขาวผกา** นางพลาง ก็เก็บฮา เฮฮาไห้ บางนางพลาง ก็เก็บละเจ้าเออน้องเออดอก**ลั่นทม** เอามายี เออสีนมละเจ้าเออแล้วเอยดม

จากตัวอย่างบทลำนอกข้างต้นพบว่ามีการให้ความหมายโดยนัยเปรียบผู้หญิงเหมือนดอกไม้ ดังคำว่า “ดอกขาวดอกผกา” เป็นการเปรียบเปรยความรักที่บริสุทธิ์ ดอกผกาเป็นดอกไม้ขนาดเล็กกว่าดอกไม้ทั่วไป แต่มีข้อดีคือด้านการดึงดูดแมลงในธรรมชาติ เป็นการแฝงความหมาย หมายถึง ผู้หญิงที่บริสุทธิ์ ผู้ชายก็อยากจะได้ผู้หญิงที่ขาวบริสุทธิ์มาครอบครอง อาจกล่าวได้ว่าดอกผกาถูกนำมาใช้ในงานวรรณกรรมในบทสวดพระมาลัยเช่นเดียวกัน ส่วนคำว่า “ดอกลั่นทม” ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงความเศร้าโศกเสียใจ แต่เป็นการสื่อแฝงความหมายให้เห็นถึงผู้หญิงที่ไร้ค่า ในที่นี้หมายถึง หญิงที่ไม่มีใครต้องการ และเป็นการตอกย้ำความหมายโดยนัยด้วยการเสริมคำว่า “เอามายี” เป็นลักษณะอาการเดียวกับขยี้ให้แหลก เป็นการสื่อความหมายแฝงว่า ผู้หญิงที่ไม่มีชายใดต้องการ ไม่คู่ควรนำมาครอบครองหรือสามารถเด็ดมาเชยชมเสร็จแล้วก็ทิ้งไปอย่างไม่ใยดี

4.4 กลวิธีการทางภาษาด้านการใช้คำถามวาทศิลป์ มักเป็นประโยคในรูปคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ ซึ่งเป็นคำถามที่ผู้พูดรู้อยู่แล้วว่าผู้ฟังจะเข้าใจได้ ดังที่ Fowler (1991, P40) กล่าวว่า คำถามวาทศิลป์สามารถกำกับความคิดของผู้ฟังได้เพราะจะต้องสร้างจินตนาการตามผู้ส่งสาร ส่วนใหญ่เป็นการตั้งคำถามเพื่อตอกย้ำถึงหญิงคนรัก ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทลำนอกเรื่องพราหมณ์มณี

ลูกสาวของใครหนอ ไม่มีมุ้งยุงเอ๋ยก็มันกัด ไม่มีมุ้งยุงเอ๋ยก็มันไต เอานั่งยองยองกองไฟ นั่งอยู่ในเชิงคราน **ลูกสาวของใครหนอ** นั่งอยู่ในเรือนแพฮันละวา

จากตัวอย่างพบการใช้คำถามแบบไม่ต้องการคำตอบ ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นคำถามที่ให้ความรู้สึกรักที่สมหวัง แต่เป็นคำถามในลักษณะเกี้ยวพาราสี เช่น ลูกสาวของใครหนอ คนถามพยายามรักษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ทั้งนี้ ยังมีตัวอย่างคำถามในลักษณะเพื่อตัดพ้อ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทในกาล

หมายเอาดวงพระอาทิตย์ บนเวหา **เมื่อไหร่เลยจะตกต่ำ** ค่ำลงมา จะลับแล้ง ตั้งตาคอย

ตัวอย่างข้างต้นเป็นคำถามถึงความไม่สมหวัง หรือความทุกข์ระทมที่เกิดจากความรัก ดังคำว่า “เมื่อไหร่เลยจะตกต่ำ” คนถามแน่ใจอยู่แล้วในคำตอบแต่เป็นการถามเพื่อประชดความรู้สึกเจ็บปวด เพราะส่วนใหญ่เวลาตั้งคำถามลักษณะนี้มักเป็นคำถามเพื่อตัดพ้อต่อความรัก อาจกล่าวได้ว่าการใช้คำถามวาทศิลป์ที่พบมากมาจากการตั้งคำถามที่ผู้แต่งถามในเชิงหยอกล้อหรือเกี้ยวพาราสีมากกว่าเป็นการถามถึงความรักที่ไม่สมหวังอย่างที่ใจต้องการมากนัก ทั้งนี้ การใช้คำถามในบทสวดพระมาลัยเป็นส่วนหนึ่งในการเร้าความสนใจจากผู้ฟังกลอนสวดได้อีกทางหนึ่งด้วย

สรุปผลและอภิปรายผลการศึกษา

ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจและสามารถนำมาอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การสืบทอดทำนองสวดพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการรวบรวมบทสวดและทำนองสวดพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า คณะพระมาลัยเป็นฆราวาส ปัจจุบันมีทำนองสวดทั้งสิ้น 15 ทำนอง จำแนกเป็นทำนองเก่า 2 ทำนอง และทำนองลำนอก 13 ทำนอง ผู้วิจัยพบว่า การสืบทอดทำนองสวดพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกับการสืบทำนองสวดและประเพณีสวดพระมาลัยที่บ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรีของ Pramin (1999) พบว่า การสวดพระมาลัยที่บ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรีใช้บทสวดจากคัมภีร์สวดพระมาลัยฉบับ ส.ธรรมภักดีเป็นหลัก มีทำนองสวด 22 ทำนอง จำแนกเป็นทำนองสวดพระธรรม 2 ทำนอง ทำนองเก่า 5 ทำนองและทำนองลำนอก 15 ทำนอง แตกต่างจากการศึกษาของผู้วิจัยในแง่ของการใช้บทสวดจากการบันทึกลายมือเขียนผ่านรุ่นสู่รุ่น มีทำนองสวด 15 ทำนอง จำแนกเป็นทำนองเก่า 2 และทำนองลำนอก 13 ทำนอง ประกอบกับการถ่ายทอดโดยใช้วิธีการพลพักลักจำ ทำให้ทำนองเพลงผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ จนบางทำนองไม่สามารถบอกได้ว่ามาจากทำนองเพลงใด ซึ่งงานศึกษาดังกล่าวเป็นการชี้ให้เห็นความแตกต่างของการสวดพระมาลัยในพื้นที่อำเภอไชยาที่พบว่าไม่มีทำนองสวดพระธรรมที่เป็นบทสวดบาลีเคร่งครัดตามคัมภีร์สวด มีเพียงทำนองเก่าและทำนองลำนอกที่คนสวดพระมาลัยสวดตามทำนองที่สืบทอดกันมาเท่านั้น และงานวิจัยในพื้นที่เดียวกับงานของ Aramrat (1995) ศึกษาเรื่อง

ประเพณีสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความเชื่อ คุณค่าของการสวดพระมาลัย ซึ่งแตกต่างจากงานการศึกษาของผู้วิจัยในแง่ของการรวบรวมบทสวดและทำนองสวดพระมาลัยในรูปโน้ตสากล และวิเคราะห์ศิลปะทางภาษา

ประเด็นที่ 2 กลวิธีการใช้ภาษาในบทสวดพระมาลัย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากผลการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในบทสวดพระมาลัย แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ประเภทแรก กลวิธีทางภาษาในบทสวดพระมาลัย พบการใช้คำซ้ำและประโยคซ้ำ การใช้คำภาษาถิ่น การเล่นเสียงของคำ และมีการใช้ภาษาบาลีปะปนในบทสวด ประการที่สอง กลวิธีการใช้โวหารภาพพจน์ พบการใช้คำอุปมาอุปลักษณ์มาเป็นคำเปรียบเทียบในบทสวด คำอติพจน์ และคำบุคลาธิษฐาน ประการที่สาม กลวิธีด้านการสื่อความหมาย มีทั้งการสื่อความหมายโดยตรง และความหมายโดยนัย และประการที่สี่ กลวิธีด้านการใช้คำถามวาทศิลป์ใช้ประโยคในรูปคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบใน เช่น คำถามว่า “ใคร เมื่อไหร่” เป็นต้น

นอกจากนี้ในวงวิชาการด้านกลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงประเภทต่าง ๆ มาใช้เป็นเครื่องมือวิจัย เช่น เพลงไทยสากล เพลงลูกทุ่ง เพลงลูกทุ่งอีสาน เพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย แต่ยังไม่มีงานการศึกษาที่นำบทสวดพระมาลัยมาใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา ดังนั้น ผู้วิจัยใช้งานการศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างในด้านทฤษฎีกลวิธีการใช้ภาษาที่แตกต่างกันออกไปตามเนื้อหาของสารเพื่อบ่งบอกวิธีการนำเสนอข้อมูลตามแบบฉบับในแต่ละสาร เช่น การศึกษากลวิธีการใช้ภาษาและความเชื่อในเรื่องความรักที่ปรากฏในบทเพลงไทยสากลปัจจุบัน Angsuwiriya, Komoltri & Phetchabun (2021) พบว่า กลวิธีการใช้ภาษากับความเชื่อเรื่องความรักที่ปรากฏในบทเพลงไทยสากล มีการใช้อุปลักษณ์เพื่อเปรียบเทียบความรัก การใช้คำถามวาทศิลป์ การใช้ทัศนภาวะ การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน และการใช้ความหมายชี้บ่งเป็นนัยในเรื่องความรักที่เป็นเรื่องไม่น่าพูด ในขณะที่การศึกษากลวิธีทางภาษา : การสื่อความหมายทางเพศในเพลงลูกทุ่งอีสาน ของ Anan (2005) พบว่า มีการใช้ภาษาตามความหมายโดยตรง และความหมายโดยนัย เช่นเดียวกับการศึกษากลวิธีทางภาษาในเพลงลูกทุ่งเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์และการเมืองเชิงวัฒนธรรมของคนอีสานพลัดถิ่น ของ Sirichaya (2017) พบว่า มีการใช้กลวิธีทางภาษาทั้งการใช้ถ้อยคำและการใช้ภาพพจน์ และการศึกษากลวิธีทางภาษาในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยของ Peeraphong (2022) พบว่ามีการใช้กลวิธีทางภาษาในด้านการใช้คำ ด้านการใช้ความหมาย ด้านการใช้โวหารภาพพจน์ เป็นต้น แตกต่างจากการศึกษาในแง่ของผลการศึกษาตามบริบทของเนื้อหา ในส่วนของกลวิธีการใช้ภาษาในบทสวดพระมาลัยที่พูดถึงกลวิธีการทางภาษา กลวิธีด้านการสื่อความหมาย กลวิธีการใช้โวหารภาพพจน์ และกลวิธีการใช้คำถามวาทศิลป์ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความแตกต่างในด้านการใช้ภาษาอันเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละวัฒนธรรม

จากการตรวจสอบสถานภาพการสวดพระมาลัยในพื้นที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยพบว่าปัจจุบันชาวไชยาสวดพระมาลัยในงานพิธีศพลดลงและเริ่มหาชมได้ยาก แต่ในขณะเดียวกันชาวไชยาได้ขยายพื้นที่การสวดพระมาลัยในรูปแบบของการแสดงไว้ตามส่วนงานราชการและเอกชน ทำให้การสวดพระมาลัยถูกนำมาตีความใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองในด้านความบันเทิงและเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่ไว้บางวาระและโอกาส ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเห็นว่าหน่วยงานทุกภาคส่วน เช่น ชุมชน หน่วยงานในท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมการสวดร้องพระมาลัยของชาวไชยาที่เป็นรากเหง้าของตนเองอย่างจริงจังเพื่อป้องกันการสูญหายไปในอนาคต

References

Anan, A. (2005). **Phra Malai: Essence and transmission** (Research report). Thailand Science Research and Innovation. (In Thai)

Ansuwiriya, N., Komoltri, B., & Phetchabun, J. (2021). Linguistic strategies and beliefs about love in Thai popular songs. **KKU International Journal of Humanities and Social Sciences, 10** (2), 155–184.(In Thai)

Aramrat, D. (1995). **Study of the tradition of chanting Phra Malai of the people of Chaiya District, Surathani Province** (Master's thesis). Srinakharinwirot University. http://research.culture.go.th/index.php/544-2012-09-17-17-38-27.html (In Thai)

Charoen, S. (2007). **A study and development of the potential of Southern Thai folk performances: A case study of Likay Pa and Suat Malai** (Research report). Suratthani Rajabhat University. (In Thai)

Iem, A. (2017). Linguistic strategies: Sexual communication in Isan Luk Thung songs. **Mahamakut Buddhist University Roi-Et Campus Journal, 6** (2), 196–205. (In Thai)

Peeraphong, K. (2022). **Linguistic strategies in contemporary Isan Luk Thung songs** (Master's thesis). Mahasarakham University. http://202.28.34.124/dspace/bitstream/123456789/1242/1/60010180004.pdf (In Thai)

Pramin, J. (1999). **The transmission of chanting melodies and the tradition of chanting Phra Malai in Ban Nong Khao, Kanchanaburi Province** (Master's thesis). Chulalongkorn University. https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/9646 (In Thai)

Sirichaya, C. (2017). Linguistic strategies in Luk Thung songs for communicating identity and cultural-political expression of migrant Isan people. **Veridian E-Journal, 10** (2), 50–61. (In Thai)

Areephong, A. (2008). **Southern Dialect Dictionary B.E. 2550. (2008).** Nakhosrithammarat Rajabhat University. (In Thai)

Pimlaks.Trisin, B. (1987). **Folk songs and modern Thai poetry.** In B. Trisin (Ed.), Saitarn Trisin Nipon (pp. 147–166). Sangsarn Books. (In Thai)

Winai, S. (1989). **Literature related to Southern folk theatre: Essence and transmission** (Research report). Thailand Science Research and Innovation. (In Thai)